

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада 2020 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

23.11.20). 4. *Ежова Е. Н.* Трансформація артефактів культури в медійно-рекламному просторі. *Реклама и искусство: сб. науч. трудов.* Воронеж: Факультет журналістики ВГУ, 2011. Т. 1. С. 75-94. 5. *Ільницька Л. Л.* Глибинні і поверхневі структури НЛП комунікації. *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / за ред. кол. О. І. Чередниченко, А. Д. Белова, Г. Г. Крючков та ін.* Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології; 2003. Вип. 9. С. 115-120. 6. *Копнина Г. А.* Речевое манипулирование. М.: ФЛИНТА: Наука, 2008. 176 с. URL: <https://rucont.ru/file.ashx?guid=46cebed7-dedc-4ab0-8063-c029f692269d> (дата звернення: 20.11.20). 7. *Леонтьєва Л. Є.* Пропаганда як інформаційно-психологічний складник політичних процесів. Львівський національний університет ім. Івана Франка. К., 2004. 298 с. 8. *Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М.* Стилїстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. К.: Вища шк., 2003. 462 с. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=7116 (дата звернення: 22.11.20). 9. *Сіріньок-Долгарьова К. Г.* Інтеграція та глокалізація світових мас-медіа. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації.* 2014. № 3. С. 22-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dorsk_2014_3_7 (дата звернення: 06.05.20).

Катерина Дрібноход,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
факультету іноземних мов
Університету Ушинського
Науковий керівник: к.філол.н., доц. І. А. Жаборюк

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕПІТЕТІВ У ТВОРЧОСТІ О. УАЙЛЬДА (НА ОСНОВІ РОМАНУ «THE PICTURE OF DORIAN GRAY»)

Автор статті розглядає особливості перекладу складних епітетів у романі «The Picture of Dorian Gray» Оскара Уайльда. Розглянуто особливості функціонування та стилістичної ролі різновидів епітета на прикладі творчості письменника, зокрема, епітети без порушення семантичного узгодження. Були знайдені 212 складних епітетів. У ході аналізу епітетів було виявлено 5 моделей з структурного типу і 7 смислових категорій. Дослідження дозволило зробити висновок, що знання структурного типу складного епітета може спростити процес його перекладу.

The article examines the peculiarities of the translation of complex epithets in Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Gray". Peculiarities of functioning and stylistic role of epithet varieties on the example of writer work are considered, in particular, epithets without violation of semantic coordination. 212 complex epithets were found. The analysis of epithets revealed 5 models of structural type and 7 semantic categories. The study concluded that knowledge of the structural type of a complex epithet can simplify the process of its translation.

Ключові слова: епітет, складний епітет, художній переклад

Keywords: epithet, complex epithet, literary translation.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Робота перекладача художніх творів складна в умовах сучасності. Окрім об'єктивних мовних труднощів, перекладач зустрічається з рядом додакових, обґрунтованих наявністю стилістичних засобів та авторського стилю у мові оригіналу, які потрібно передати без змін мовою, якою перекладають.

В умовах можливої наявності безлічі комбінацій слів для утворення того чи того стилістичного ефекту за задумом автора на сьогодні у перекладознавстві відсутній єдиний механізм здійснення перекладу стилістичних явищ.

Актуальність дослідження обраної теми полягає в доречності проведення комплексного функціонального дослідження епітетів у художній творчості О. Уальда та способів перекладу таких стилістичних засобів на прикладі кореляції англійської та української мов.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянута проблема і на які спирається автор. У роботі дотримано класифікацію епітетів, висунуту І. Р. Гальперінім. Джерельну базу дослідження складають праці І. Р. Гальперіна «Стилистика английского языка», Г. К. Гімалетдінової та М. О. Первінової «Трудности художественного перевода английских эпитетов (на примере романа Н. Хорнби «Как стать добрым»)» та інших.

Метою роботи є комплексний функціональний аналіз лінгвістичних особливостей епітетів на матеріалах художнього тексту О. Уальда та способів їхньої передачі з англійської мови в українську.

Виклад основного матеріалу. Термін «епітет» (грец. Epitheton - «накладений», «прикладений») вперше згадується в працях античних мислителів Арістотеля і Квінтіліана. Арістотель розуміє під епітетами прекрасні слова за звучанням або значенням для зорового або іншого сприйняття [2]. Найбільш змістовну дефініцію цього поняття дає І. Р. Гальперін, на думку якого «епітет - це виразний засіб, заснований на виділенні якості, ознаки описуваного явища, яке оформляється у вигляді атрибутивних слів і словосполучень, що характеризують дане явище. Епітет завжди суб'єктивний, він завжди має емоційне значення або емоційне забарвлення» [1, 81].

Вивчення епітета більшістю лінгвістів здійснюється на матеріалі конкретного художнього твору. Раніше вже проводилися дослідження, пов'язані з виділенням складних епітетів з числа загальних в англійській художній літературі без докладного аналізу. Наприклад, на матеріалі роману англійського письменника Н. Хорнбі «Як стати добрим» ("How to be good") Г. К. Гімалетдінова і М. А. Пермінова зафіксували 3275 епітетів, серед яких 262 одиниці (8%) склали складні епітети. Автори розглядають тільки визначення складного епітета і варіанти перекладу деяких прикладів, як і у багатьох інших дослідників [2, 1392].

Складні епітети – синтаксичне ціле, що складається з двох і більше слів. Часто до подібного типу зараховують складні прикметники, слова в складі яких пишуться через дефіс (jade-faced painters - жовтолиці художники). Переклад епітета завжди пов'язаний із визначенням ним іменником. Епітет майже завжди індивідуальний в тому сенсі, що він зберігає свою суб'єктивну цінність.

У ході дослідження в романі Оскара Уайльда «The Picture of Dorian Gray» зафіксовано 212 складних епітети. Проаналізувавши епітети, виявлено 5 моделей зі структурного типу і 7 смислових категорій. Можна зробити висновок, що знання структурного типу складного епітета спрощує процес його перекладу.

Найбільш часто фіксуємо модель, де епітет виражений прикметником, простим або складним, і іменником. На думку Гальперіна, як і ряду інших

дослідників, складні прикметники з суфіксом -ed, наприклад *middle-aged*, *flat-cheeked*, найбільш поширені в англійській мові. У цю ж групу входять епітети, виражені складними прикметниками зі словом *like*: *ribbon-like snake* (схожа на стрічку змія). Посилаючись на вищезгадані моделі Гальперіна, треба детально розшифрувати, чим виражені складні епітети, а також додати ряд інших структурних моделей.

1. Найбільш поширеною є модель, у якій епітет виражений іменником, прикметником або прислівником в препозиції: *Noun / Adjective / Adverb-Participle II + Noun* (134). В описі бібліотеки лорда Генрі фігурують атрибути розкоші і витонченості: "*It was a very charming room, with its high panelled wainscoting of olive-stained oak*", *its "cream-coloured frieze."* (Дубові оливково-зелені панелі, жовтуватий фриз).

Деякі приклади моделі, у якій епітет виражений власною мовою і діеприкметником минулого часу (*Adverb-Participle II + Noun*), пов'язані з головним героєм – зовнішністю, захопленнями і, звичайно, його таємницею. Як уособлення вічної молодості і краси, Доріан володів тонкими, витонченими пальцями (*finely-shaped fingers*), тонким малюнком рота (*finely-curved lips*), тонко окресленими ніздрями (*finely-chiselled nostrils*). До одного з дивних захоплень головного героя відносилось відвідування закладів сумнівної репутації. У XVI розділі читач стикається з його описом: "*By the tawdrily-painted bar that ran across one complete side stood two haggard women*" (строкато розмальована стійка).

У тексті роману виокремлено 15 прикладів, де до складу епітетів увійшов діеприкметник минулого часу "*coloured*": "*honey-coloured blossoms of a laburnum*" (золоті кущі верболозу), "*apricot-coloured light of a day*" (абрикосовий колір дня), "*nacre-coloured air*" (перламутровий повітря) і деякі інші.

2. На другому місці – модель, де епітет виражений іменником або прикметником в препозиції: *Noun-Adjective + Noun / Adjective-Noun + Noun* (33). Серед прикладів можна виділити наступні: "*half-serious fopperies*" (випадкові дрібниці), "*coal-black hair*" (чорні, як смола, волосся), "*copper-green sky*" (малахітове небо) та інші. У цю ж групу можна віднести епітети, виражені складними прикметниками зі словом "*like*", передають ідею подібності: "*frost-like ashes*" (білий, як іній, попіл / подібний попелу іній), "*death-like swoon*" (глибока непритомність), "*reed-like*", "*wedge-like furrow*" (глибока зморшка). Оскільки в центрі образної системи роману знаходиться образ портрета, то з ним читач зустрічається в першому розділі: "*In the centre of the room. Stood the full-length portrait* (портрет у натуральну величину) *of a young man of extraordinary personal beauty.*", - тоді як з самим Доріаном Греєм - всього лише у другому розділі.

3. Третя модель включає епітети, виражені прикметниками чи іменниками по структурам: *Adjective-Adjective + Noun / Noun-Noun + Noun* (22). До прикладів першої структури можна віднести: "*rosered youth*" (світле отрочество), "*dull-green waters*" (мутно-зелені води Сени), "*dark-brown hair*" (волосся з темними косами) і деякі інші. Друга структура включає такі приклади: "*tussore-silk curtains*" (довгі шовкові фіранки), "*middle-class virtue*" (міщанська чеснота) і ряд інших.

4. У четвертій моделі епітет виражений прикметником і дієприкметником теперішнього часу: *Adjective-Participle I + Noun* (13). 9 разів зафіксовано випадки, у яких епітет включав в себе дієприкметник теперішнього часу "looking": "tired-looking woman" (жінка з втомленим, змарнілим обличчям), "rough-looking assistant" (неотесаний хлопець) та інші. Серед інших прикладів: "ill-fitting clothes" (погано пошитий костюм), "slow-breathing thing" (повільна істота), "pink-flowering thorn" (червоні квіти глоду).

5. П'яту модель складають епітети з подвійним або потрійним дефісом і всі інші епітети (10): "bric-a-brac shop" (лавка антикварія), "green-and-white butterflies" (блідо-зелені метелики), "forget-me-not eyes" (блакитні, як незабудки, очі), "third-rate wedding cake" (дешевий весільний торт), "cast-off clothes" (пошарпані гостроти) та деякі інші.

У ході дослідження, крім поділу за структурним типом, вищезгадані епітети поділено на сім смислових категорій залежно від певних предметів або людей, які вони характеризували. Найчисленнішу категорію склали епітети, що стосуються зовнішності та деталей одягу героїв (*appearance/clothes*) - 67 прикладів. Дуже часто в романі функціонує детальний витончений опис костюмів. Ось як, наприклад, Доріан Грей описує Сібіл Вейн: "She wore a moss-coloured velvet jerkin with cinnamon sleeves, slim brown cross-gartered hose." (Зелена оксамитова куртка / короткі штани). У неї було волосся з темними косами (*dark-brown hair*) і тонка, як очерет, шия (*reed-like throat*).

Другу за поширеністю категорію склали епітети, що стосуються інтер'єру будинку Доріана або інших будинків (*interior*) – 43 приклади. Головний герой міг дивитися на вікна будинків, наглухо закриті віконницями або строкатими шторами: "For a few moments he loitered upon the doorstep, looking round at the silent Square with its blank close-shuttered windows, and its staring blinds". У нього був просторий хол з дубовими панелями (*oak-panelled hall*).

Третя категорія епітетів належить до природи (*nature*) – 31 приклад. Коли Доріан Грей вирішив повернутися до Сібіл, навіть птахи, заливалися в росистому саду, як ніби розповідали про неї квітам: "The birds that were singing in the dew-drenched garden seemed to be telling the flowers about her". В іншому прикладі, при вогнику ліхтаря, який задувало вітром, Джеймс Вейн (брат Сібіл) так і не наважився вбити Доріана, намагаючись помститися за сестру: "Dim and wavering as was the wind-blown light, yet it served to show him the hideous error, as it seemed, into which he had fallen, for the face of the man he had sought to kill had all the unstained purity of youth".

Четверта категорія стосується епітетів, що описують риси характеру героїв, їхні почуття і емоції (*character, feelings and emotions*) - 29 прикладів. Акторська майстерність Сібіл після знайомства з Доріаном залишала бажати кращого, але вона як і раніше володіла собою: "Indeed, so far from being nervous, she was absolutely self-contained. It was simply bad art". В кінці роману Доріан відчував жагучу тугу за незаплямованою чистотою своєї «біло-рожевої юності», як одного разу назвав її лорд Генрі: "He felt a wild longing for the unstained purity of his boyhood - his rose-white boyhood, as Lord Henry had once called it".

Оскар Уайльд барвисто описує простір поза домом головного героя. Епітети п'ятої групи (*street*), яких було зафіксовано 13, допомагають зрозуміти стан душі Доріана і як він змінювався з часом. Любов поступилася місцем черствості, гордині і байдужості, коли Доріан заявив Сібіл, що не має наміру з нею більше зустрічатися. У душі героя стали з'являтися темні відтінки, подібно до тієї п'тьмі, яка стала панувати під високими арками на погано освітлених вулицях серед будинків зловісного вигляду: "*He remembered wandering through dimly-lit streets, past gaunt black-shadowed archways and evil-looking houses*".

Шосту групу складають епітети, що належать до захоплення Доріана дорогоцінними каменями і легендами, що з ними пов'язані. Ця група (*Jewellery*) представлена 18 прикладами. Доріан був здатний упродовж дня перебирати і розкладати по футлярах свою колекцію, що складається з різних дорогоцінних каменів, таких як "*pistachio-coloured peridots*" (фісташкові перидоти), "*rose-pink and wine-yellow topazes*" (густорожеві і золотисті, як вино, топази), "*flame-red cinnamon-stones*" (вогненно-червоні Веніс) і ряд інших.

Сьома група епітетів (10 прикладів) описує елементи їжі та предмети посуду (*meals and tableware*). Головний герой був дуже вишуканий щодо напоїв і посуду: "*«My dear Basil, how do I know?» murmured Dorian Gray, sipping some pale-yellow wine (жовтувате вино) from a delicate gold-beaded bubble (келик, усяний золотими намистинками) of Venetian glass, and looking dreadfully bored*".

Дослідження дозволило зробити висновок, що з усіх структурних типів найпоширенішою є перша модель, в якій епітет виражений іменником, прикметником або прислівником в препозиції: *Noun / Adjective / Adverb-Participle II + Noun* (134), менш поширеною є модель, у якій складні епітети пишуться з подвійним або потрійним дефісом. У трійку перших найпопулярніших смислових категорій увійшли складні епітети, що позначають зовнішність і деталі одягу героїв (67), предмети інтер'єру будинку головного героя та інших будинків (43) і природу (31).

Література

1. Астахов И. Эпитет. Литературная учеба. 2011. №2. С.89 . 2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Сов. Энциклопедия. Москва. 2006. С.1180. 3. Гималетдинова Г. К., Перминова М. А. Трудности художественного перевода английских эпитетов (на примере романа Н. Хорнби «Как стать добрым»). Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. 2016. Т. 158. Кн. 5. С. 1392-1403. 4. Классификация эпитетов. URL: http://studbooks.net/2103794/literatura/klassifikatsiya_epitetov Дата звертання: 04.09.2020.54. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода: учебное пособие. Москва: ЧеРо, 2009. 136 с.